

I EDYCJA LETNIEJ SZKOŁY KRYMINALISTYKI I KRYMINOLOGII

Katarzyna Witkowska-Rozpara

Centrum Analiz Kryminologicznych, Katedra
Kryminologii i Polityki Kryminalnej, IPSiR,
Uniwersytet Warszawski
ORCID: 0000-0002-4729-4697
e-mail: kwitkowska-rozpara@uw.edu.pl

W kalendarzu akademickich aktywności czerwiec stanowi zazwyczaj miesiąc, który zarówno studentom, jak i pracownikom uczelni kojarzy się z pewnym początkiem, ale i końcem – z jednej bowiem strony w miesiącu tym kończą się realizowane w ramach semestru letniego zajęcia dydaktyczne, z drugiej zaś – zwłaszcza dla studentów – rozpoczyna się okres wytężonej pracy, związanej z początkiem sesji egzaminacyjnej. Mogłoby się więc wydawać, iż czerwiec to raczej miesiąc pewnych rozliczeń, skoncentrowany przede wszystkim na podsumowaniu dotychczas wykonanej pracy – niekoniecznie zaś – na rozpoczynaniu nowych aktywności i inicjatyw naukowych. Tymczasem to właśnie w czerwcu miało miejsce wydarzenie niezwykle, stanowiące pewnego rodzaju nowość „na mapie” realizowanych w Polsce przedsięwzięć dydaktyczno-badawczych. W dniach 27–30 czerwca 2022 r. odbyła się bowiem pierwsza edycja Letniej Szkoły Kryminalistyki i Kryminologii, która nie dość, że wyznaczyła swoim uczestniczkom i uczestnikom zupełnie nowe cele tak naukowe i badawcze, to jeszcze z uwagi na formułę wydarzenia, pozwoliła na integrację środowisk studenckich oraz akademickich z różnych ośrodków naukowych.

Organizatorami Letniej Szkoły Kryminalistyki i Kryminologii były Akademia Nauk Stosowanych im. S. Staszica w Pile (dr Michał Szykut) oraz Centrum Analiz Kryminologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (dr Katarzyna Witkowska-Rozpara). Patronat nad wydarzeniem objął Burmistrz Miasta Łębork, zaś pierwsza i w pewnym sensie pilotażowa edycja Szkoły Letniej stanowiła nową inicjatywę w ramach tzw. Łęborskich Wydarzeń, które mają już ugruntowaną pozycję w kalendarzu realizowanych w mieście aktywności, bowiem od kilkunastu lat gromadzą przedstawicielki i przedstawicieli środowisk naukowych z różnych ośrodków akademickich w Polsce oraz za granicą na Międzynarodowej Konferencji Naukowej, co roku poświęconej omówieniu aktualnych problemów wchodzących w obszar zainteresowań kryminologii, kryminalistyki, polityki kryminalnej, prawa karnego, czy szerzej – nauk penalnych. Drugą, o nieco odmiennym charakterze, aktywnością współtworzącą Łęborskie Wydarzenia jest z kolei Międzynarodowy Turniej Probacyjny, w którym – o tytuł najlepszej – rywalizują drużyny piłkarskie zrzeszające kuratorów sądowych z ośrodków polskich oraz zagranicznych.

Tegoroczna, XIV edycja Wydarzeń Łęborskich była jednak wyjątkowa, ponieważ po raz pierwszy od powstania tej inicjatywy, jej formuła poszerzyła się – włączając w działania badawczo-naukowe studentek i studentów dwóch kierunków studiów – Kryminalistyki z kryminologią (ANS) oraz Kryminologii (UW) przybyłych do Łęborka, by wziąć udział w Letniej Szkole, której celem było zarówno poszerzenie wiedzy z obszaru zainteresowań obu nauk, ale także przeprowadzenie pilotażu badań kryminologicznych – inicjujących 3-letni cykl badawczy poświęcony diagnozie społeczności lokalnej miasta. Diagnoza ta ma na celu

ustalenie przyczyn zwiększonego ryzyka wykluczenia i marginalizacji w wybranych dzielnicach miasta, z drugiej zaś – wsparcie władz miasta w opracowaniu – na podstawie uzyskanych rezultatów badań – bardziej efektywnej polityki przeciwdziałania wykluczeniu oraz skutecznej strategii na rzecz reintegracji środowisk zagrożonych, z uwzględnieniem takich aspektów, jak międzypokoleniowy problem dziedziczenia biedy, czy kształtowanie się karier kryminalnych. To właśnie otwarcie się władz miasta na współpracę z przedstawicielami nauki pozwoliło na zaprojektowanie cyklu badań kryminologicznych i włączenia w ich realizację studentek i studentów w szczególnie sposób zainteresowanych pracą badawczą i poszerzeniem wiedzy i umiejętności z zakresu metodologii badań (w tym prawidłowego doboru narzędzia badawczego w kontekście konkretnego problemu badawczego), realizacji badań kryminologicznych oraz analizy i opisu uzyskanych rezultatów.

Koncepcja Szkoły opierała się na realizacji trzech typów aktywności: warsztatów metodologicznych służących przygotowaniu narzędzia badawczego (oraz przeprowadzeniu pilotażu badania), tematycznych wykładów lub warsztatów oraz spotkań z zaproszonymi gośćmi.

Kadrę naukowo-dydaktyczną w I edycji Szkoły Letniej współtworzyli: prof. Katarzyna Celińska (Department of Law, Police Science & Criminal Justice Administration, John Jay College of Criminal Justice, The City University of New York), dr hab. Piotr Chomczyński, prof. UŁ (Centrum Analiz, Modelowania i Nauk Obliczeniowych, Uniwersytet Łódzki), dr hab. Przemysław Frąckowiak, prof. ANS w Pile (Akademia Nauk Stosowanych im. Stanisława Staszica w Pile), dr Michał Szykut (Akademia Nauk Stosowanych im. Stanisława Staszica w Pile) oraz dr Katarzyna Witkowska-Rozpara (Centrum Analiz Kryminologicznych UW, Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej, IPSiR, Uniwersytet Warszawski). Do wspólnego wyjazdu zaproszeni zostali studenci, którzy w toku dotychczasowej edukacji wyróżnili się dobrymi wynikami w nauce, ale także – co równie istotne – swoistą docieklivością badawczą i szczególną wrażliwością na problemy społeczne – cechami charakteryzującymi dobrego badawcę zjawisk społecznych. W wyniku wewnętrznych konkursów przeprowadzonych w obu ośrodkach akademickich, uczestniczkami i uczestnikami Szkoły zostali: studenci kierunku Kryminalistyka z kryminologią z ANS w Pile: Kacper Adamski, Joanna Furtak, Dominika Ryba, Wiktoria Sawicz, Aleksandra Truszczyńska, Daria Zimborowska oraz studenci kierunku Kryminologia z Uniwersytetu Warszawskiego: Karolina Bloch, Maria Kopeć, Łukasz Kuliński oraz Natalia Ołdak.

Zajęcia w Szkole rozpoczynały się we wczesnych godzinach porannych, a kończyły porą popołudniową. Każdego dnia studentki i studenci uczestniczyli w warsztatach metodologicznych prowadzonych przez prof. Katarzynę Celińską oraz prof. Piotra Chomczyńskiego. Od pierwszego dnia grupa studencka prowadziła także obserwacje w problemowych dzielnicach miasta, zaznajamiając się jednocześnie z zasadami prowadzenia badań etnograficznych.

Warsztaty metodologiczne służyły przygotowaniu narzędzia badawczego, przy czym jeszcze przed rozpoczęciem zajęć studentki i studenci zostali poproszeni o przeanalizowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla miasta Łęborka – dokumentu przygotowanego przez władze miasta, zakładającego etapy transformacji i rozwoju najbardziej problemowych dzielnic Łęborka, w obrębie których zaprojektowano także prowadzenie sygnalizowanych wcześniej badań kryminologicznych. Opierając się na uzyskanych informacjach, jak również danych zgromadzonych w toku prowadzonych obserwacji, studenci opracowali kwestionariusz badania jakościowego (wywiad), który następnie przetestowali, przy wsparciu opiekunów naukowych, w ostatnim dniu trwania Szkoły Letniej. Prowadzone wywiady w ramach badania pilotażowego z wybraną grupą mieszkańców z obszaru problemowego pozwoliły nie tylko na praktyczną ocenę przydatności zaprojektowanego narzędzia badawczego, ale przede wszystkim dały uczestniczkom i uczestnikom Letniej Szkoły możliwość empirycznego sprawdzenia nabytej w toku zajęć wiedzy i pozyskanych umiejętności z zakresu metodologii i prowadzenia badań kryminologicznych. Przygotowany kwestionariusz badawczy, po uwzględnieniu uwag i spostrzeżeń z pilotażu, będzie wykorzystany w badaniach prowadzonych w ramach II edycji Letniej Szkoły Kryminalistyki i Kryminologii.

Jak sygnalizowałam, w ramach Szkoły odbywały się trzy rodzaje aktywności. Oprócz warsztatów metodologicznych, każdego dnia studentom oferowano możliwość uczestnictwa w tematycznym wykładzie lub warsztatach. Studentki i studenci mogli wysłuchać wykładu poświęconego krytycznej analizie prywatyzacji systemu probacji w Wielkiej Brytanii, który zaprezentował dr Michał Szykut, wystąpienia dr Katarzyny Witkowskiej-Rozpara na temat realizowanej w Polsce polityki karnej, wykładu prof. Przemysława Frąckowiaka ukazującego specyfikę funkcjonowania zakładów poprawczych w Polsce oraz wystąpienia dotyczącego śladów entomologicznych, który wygłosił dr Michał Leśniewski z Katedry Kryminalistyki ANS w Pile. Uczestniczki i uczestnicy Szkoły wzięli także udział w warsztatach poświęconych pracy z nieletnim zagrożonym przestępczością, które przeprowadził Wojciech Przybysz ze Stowarzyszenia Dzieciom i Młodzieży Wędka im. każdego Człowieka z siedzibą w Toruniu.

W I edycji Letniej Szkoły Kryminalistyki i Kryminologii nie zabrakło także spotkań z gośćmi – zarówno takimi, którzy zawodowo związani są z wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych, ale także i tymi, którzy obszarem przestępczości, czy też szerzej – przestępczością jako zjawiskiem społecznym, pewnym fenomenem interesują się także z innej perspektywy. Uczestniczki i uczestnicy Szkoły spotkali się bowiem z Panią Katarzyną Wesołowską – prezes Sądu Rejonowego w Łęborku – przewodniczącą Wydziału Karnego, która podzieliła się spostrzeżeniami dotyczącymi struktury przestępczości dorosłych na terenie powiatu łęborskiego, uwagami odnoszącymi się do praktycznych aspektów wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach karnych oraz własnymi refleksjami związanymi z realizacją obowiązków, ale i wyzwaniem, przed którymi staje prezes sądu podczas wykonywania nałożonych na niego zadań. Jak jednak sygnalizowałam, studentki i studenci mieli także okazję do przyjrzenia się wymiarowi sprawiedliwości w sprawach karnych z nieco odmiennej perspektywy. Ten nietypowy punkt widzenia kreśliła przed uczestniczkami i uczestnikami Szkoły pisarka i autorka kryminałów – Monika Litwinow, która opowiadała o fenomenie przestępczości w twórczości literackiej, ale zdradzała także, jak buduje się fabułę kryminału, jak pisarze kreują swoich „dobrych” i „złych” bohaterów oraz skąd czerpią inspirację do pisania kolejnych powieści kryminalnych.

Zaangażowanie studentek i studentów uczestniczących w Letniej Szkole Kryminalistyki i Kryminologii to jednak nie tylko uczestnictwo w warsztatach, wykładach i realizacja pilotażu badawczego. Obowiązkiem studentów Szkoły było także przygotowanie wystąpienia konferencyjnego na odbywającą się w ostatnim dniu Łęborskich Wydarzeń Międzynarodową Konferencję Naukową. Hasłem tegorocznej Konferencji były wyzwania w obszarze przestępczości związane z kryzysami społecznymi. Podczas panelu studencko-doktoranckiego reprezentanci ANS w Pile – Dominika Ryba, Wiktoria Sawicz, Kacper Adamski zaprezentowali wystąpienie pt. „Przestępstwo i jego sprawca w popkulturze – konteksty muzyczne”, z kolei grupa studencka z Uniwersytetu Warszawskiego (Karolina Bloch, Maria Kopeć, Łukasz Kuliński, Natalia Ołdak) przedstawiła referat zatytułowany „Metody postępowania ze zwłokami i ich wpływ na środowisko w czasie pandemii COVID-19 z perspektywy zielonej kryminologii”. Po konferencji przedstawiciele obu grup studenckich spotkali się także z władzami Łęborka, w celu zaprezentowania pierwszych, wstępnych wyników z przeprowadzonych obserwacji i pilotażu badawczego.

Choć uczestnictwo w Letniej Szkole Kryminalistyki i Kryminologii wiązało się z intensywną pracą i wzmocnionym wysiłkiem, ukierunkowanymi na poszerzenie wiedzy i realizację badań kryminologicznych, w zamierzeniu twórców Szkoły istotnym aspektem tej nowej inicjatywy było także dążenie do integracji środowisk studenckich i naukowych z różnych ośrodków akademickich. A realizacji tego celu sprzyjało wiele czynników, w tym atrakcyjne położenie Łęborka, znajdującego się kilkanaście kilometrów od polskiego wybrzeża. Dlatego choć w ciągu dnia działania naukowe i badawcze koncentrowały się na badaniu obszarów najbardziej problemowych, wieczorami, po zakończeniu zajęć w Szkole, zmienialiśmy kierunek naszych zainteresowań, koncentrując się na poznaniu atrakcji turystycznych Łęborka, Łeby i okolic. W czasie trwania Letniej Szkoły studenci mieli okazję zwiedzić Muzeum w Łęborku, w tym widokową Wieżę Ciśnień, z bogatą ekspozycją archeologiczną ukazującą historię regionu. Uwzględniając konieczność analizy czynników ryzyka... zwiedziliśmy także lokalny browar. A biorąc pod uwagę fakt, że nic tak nie integruje jak dążenie do wspólnego celu i wspólny trud, by cel ten osiągnąć, w ostatnim dniu naszych letnich spotkań z krymi-

nalistyką i kryminologią udaliśmy się na 13-kilometrowy spacer do Słowińskiego Parku Narodowego, by podziwiać wydmy ruchome i obiecać sobie, że w przyszłym roku spotkamy się ponownie, by kontynuować prowadzone badanie i sprawdzić, czy „wydmy są tam, gdzie być powinny”.